

Uttalelse om via ferrata på Andersnatten

Norges Klatreforbund (NKF) er paraplyorganisasjonen for klatresport i Norge og representerer 28.000 organiserte klatrere, hvorav til sammen 1500 er medlemmer av Kolsås Klatreklubb (KKK) og Drammen Klatreklubb (DKK). NKF, KKK og DKK vil her gi en felles uttalelse om byggingen av via ferrata på fjellet Andersnatten i Sigdal Kommune.

Andersnatten er en viktig klippe med historisk betydning for klatrere i østlandsområdet. NKF, KKK og DKK mener at det ikke er ønskelig med etablering av en via ferrata i sørøstveggen på Andersnatten.

Historikk

Andersnatten i sørenden av Eggedal er helt frittstående og gir et meget imponerende inntrykk fra veien, med sørøstveggen rett i synet. Det knytter seg mange historier og sagn til denne klippen, noe som er naturlig siden den er så ruvende i landskapet. I gamle dager var det stort sett ulykke og djevleskap forbundet med en slik formasjon, og Th. Kittelsen har gjenskapet noe av dette i enkelte av sine malerier. En påstått sann historie vil ha det til at klippen fikk sitt navn etter at en kar kalt Anders ramla utfor sørøstveggen der de fleste klatrerutene ligger. Sagnet vil ha det til at han kjørte på ski ned veggen for å imponere ei jente fra bygda, og at skisporet hans kan ses som ei lys stripe ned veggen, «den hvite stripa».

Andersnatten har vært historisk viktig for utviklingen av klatresporten i Norge. Sørøstveggen på Andersnatten fikk i 1941 sin første bestigning da Einar Hoff Hansen og Bengt Christiansen gikk «Direkte fra sofaen». Klippen ble også besøkt i tiårene som fulgte, men på 80-tallet fremstod den igjen som en viktig klatreklippe hvor grenser ble sprengt innen rein friklatring. I 1982 ble klatreruta «Den Hvite Stripa» etablert av Marius Morstad og Ralph Høibakk. Dette er i dag klippens mest kjente klatrerute. Klatreruta fremstår som ikonisk med klassikerstatus ikke bare i østlandsområdet, men også på landsbasis.

Viktighet for klatresporten

I dag er Andersnatten et viktig område for klatrere fra hele Østlandet. Det er en av få større fjellvegger i området, og en av de mest tilgjengelige klippeveggene i en region som i praksis omfatter halve landets befolkning. Klippen brukes flittig av klatrere fra hele landet, men spesielt av medlemmer fra Kolsås klatreklubb, Oslo klatreklubb og Drammen klatreklubb. Klippen ligger en relativt kort kjøretur fra Oslo og Drammen, og disse klubbene har derfor en sterk tilhørighet til klippen. Medlemmene har klatret her i flere tiår, og Kolsås Klatreklubb utgir dessuten en klatrefører (bok med rutebeskrivelser) som dokumenterer alle klatrerutene her. Siden flere av klatrerutene på Andersnatten ble utviklet i en tid hvor klatring var en aktivitet få drev med, ble det ikke etablert avtaler med grunneiere slik normen er i dag. Det vil være ønskelig å få dette på plass for fremtidig klatreaktivitet på klippen.

Klatreruter og via ferrata-ruter kan for utenforstående virke som to sider av samme sak, og mange ser ikke helt forskjellen. Her lister vi opp noen av de viktigste forskjellene.

Klatring: Fjellformasjonene som er skurt av breene og erodert over flere tusen år lager ørsmå formasjoner og struktur i overflaten der klatrere kan finne hånd- og fottak. Klatring krever intenst fokus, konsentrasjon og oppmerksomhet for å finne de rette hånd- og fottakene og den rette sekvensen av bevegelser for å komme seg opp uten å falle. Idealet er sporrøst ferdsl hvor

sikringsmidlene som plasseres fjernes av andremann. Fjellet fremstår som like urørt og eventyraktig for neste klatrelag og for all fremtid. Unntaket er blankskurte partier hvor det blir plassert små bolter som kan brukes til sikring, og derved forhindre lange og farlige fall. Klatreruter er åpne for alle som ønsker å ta de i bruk, og fordrer til ferdsel på eget ansvar innenfor allemannsrettens rammer. På Andersnatten er det på de fleste ruter etablert en praksis med færrest mulig bolter på klatrerutene.

Via Ferrata: Er oftest utstyrt med kunstige innretninger (jernbøyer) for håndtak og fottak og kan sammenliknes med å plassere en stige midt i fjellveggen. Kombinert med stålvaier som man sikrer seg til med sjokkabsorberende demping er dette et mye større og massivt inngrep i naturen enn tilfellet er med klatring. Via ferrata med sine jernbøyer og stålvaiere vil blokkere tilkomst for andre brukere i veggen, noe klatringen ikke gjør. Det kreves liten til ingen forhåndserfaring, trening eller kompetanse for å bruke anlegget. Det kreves derimot i mange tilfeller betaling, krav om leie av utstyr og krav om bruk av guide. Vi ser på praksisen med betalingsturisme og næringsvirksomhet som i strid med, og et angrep på allemannsretten. Skrekkeeksempler vi har sett fra andre via ferrata-ruter i Norge er skilt med trusler om politianmeldelse om reglene ikke følges.

Etableringen av via ferrataen har skapt store reaksjoner i klatremiljøet på Østlandet. Mange røster, både organisasjoner og enkeltpersoner har tatt til orde for at det ikke er ønskelig å etablere via ferrata i sørøstveggen på Andersnatten. Diskusjonen går til tider hardt og kompromissløst på sosiale medier, og det har vært diverse presseoppslag om planene. Via ferrata bryter med en norsk friluftstradisjon som er sentralt for klatremiljøet med mest mulig sporløs ferdsel. Dette bør ligge til grunn når næringsaktiviteter skal etableres i norsk natur. Det bryter også med prinsippet om en allemannsrett hvis kommersielle tilbud skal dominere opplevelsen i områder som til nå har vært fritt tilgjengelig for de som har hatt kompetanse og utstyr til å ferdes i området.

Vi ser at via ferrata anlegg blir etablert med den argumentasjonen at «det er en god introduksjon til fjellklatring». Vi er uenig, og mener at disse stigene ikke representerer fjellklatring i den forstand ordet har vært brukt i Norge. Vi mener også at terskelen til bratte opplevelser er lav nok uten tilrettelegging av denne typen. Klatresporten er i voldsom vekst, og utøverne finner veien til fjellveggen gjennom både kursing og tradisjonelle klatreturer – med kommersielle aktører, frivillige organisasjoner, familie og bekjente.

Konfliktpotensiale

Vi er imot via ferrata der det ødelegger eller svekker annet etablert friluftsliv. Dette betyr ikke at vi er prinsipielt imot etablering av via ferrata på andre steder. Sørøstveggen på Andersnatten er derfor et av de verste stedene en slik via ferrata kan legges. Det er både historisk, og i dag en av de viktigste veggene på Østlandet for klatring på større vegger. Sammen med Hægefjell, Skogshorn og Skurvefjell utgjør sørøstveggen på Andersnatten en av de viktigste veggene for slik klatring på Østlandet, og etablering av via ferrata på et av disse nevnte fjellene må anses som svært negativt for klatremiljøet og klatresporten. Derfor må det søkes å etablere via ferrata andre steder enn der det finnes etablerte klatrefjell. Det er nok av muligheter. Etablering av via ferrata i blant annet Hemsedal og Loen viser at dette er fullt mulig, og det bør også være andre muligheter i Sigdal kommune.

Hva har skjedd og hva gjør vi videre?

KKK, DKK og NKF fikk før sommeren en uformell henvendelse om en mulig via ferrata på Andersnatten. KKK fikk i august til et møte med tiltakshaver Sigdal Aktiv og entreprenør.

KKK ble i møtet presentert for hvor traseen skulle ligge, og basert på kunnskap om hvor man tror den egentlig skulle ha gått, tror vi at presset som er utøvd har bidratt til at tiltakshaver har flyttet traseen

bort fra eksisterende klatreruter. Det er ellers positivt at tiltakshaver i sin planlegging har valgt å flytte tiltaket bort fra de etablerte klatrerutene, men primærstandpunktet står likevel fast: Kolsås Klatreklubb ønsker ingen via ferrata i sørøstveggen på Andersnatten.

Planprosess

Norges Klatreforbund gjorde det gjennom styrevedtak klart allerede i 2015 at vi mener at via ferrata må reguleres gjennom plan- og bygningsloven. Dette finner vi støtte for i uttalelse fra departementshold under høring til ny Tivolilov (Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap ønsket da via ferrata inn under Tivoliloven). Her slår departementet fast følgende:

«Departementet viser til at Via Ferrata i dag omfattes av flere regelverk, blant annet plan- og bygningsloven (søknadsbehandling av eventuelle terrenginngrep og behov for dispensasjon fra arealplan, tekniske regler som skal ivareta sikkerheten mm.), friluftslvsloven (ferdselsregulering, betalingsordninger mm.) og produktkontrollloven.»

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-163-l-20152016/id2512123/?ch=4>

Det eksisterer også en Norsk Standard for etablering av via ferrata-anlegg. Dette er NS-EN 16869. Denne er forankret i gjeldende lover og forskrifter og standardiserer bygging av via ferrata-anlegg i Norge. Standarden angir krav til den tekniske installasjonen, samt krav til prosess og dialog med klatremiljøet og redningsgrupper i forkant.

«Any Via Ferrata that is planned in an area that has established rock climbing or rock climbing potential requires close contact with the local climbing community; introducing a Via Ferrata in an area with established rock climbing is highly discouraged; such introduction is sure to precipitate the vociferous opposition of the local climbing community.»

«Planning of a Via Ferrata shall be done with the agreement of local emergency rescue services.»

Ut fra den informasjonen vi har fått kan vi ikke se at tiltakshaver har fulgt det som er beskrevet i NS-EN 16869. Resultatet er blitt det som er beskrevet i standarden: *«the vociferous opposition of the local climbing community.»*

Ut fra de opplysningene vi har er tiltaket ikke ennå planbehandlet i Sigdal kommune. Vi mener det fremgår klart fra ovenstående at tiltaket skal planbehandles. Vi mener at tiltaket ikke kan gjennomføres uten dispensasjon fra arealdelen i kommuneplanen så lenge området er et rent landbruks-, natur, friluftsliv og reindriftsområde (LNFR-kategorien). Siden området har regionale interesser som beskrevet ovenfor, må det også sendes til høring hos Fylkesmannen. Som interesseorganisasjoner som representerer klatreaktiviteten på Andersnatten vil vi i den anledning uttale oss om planene som berørt part.

Avsluttende kommentarer

Vi ønsker til sist å understreke at vi har forståelse for ønsket om å skape lokale aktiviteter både hos tiltakshaver, grunneiere og kommune. Vi presiserer at det er kun etablering av via ferrata på dette spesifikke stedet (sørøstveggen på Andersnatten) vi uttaler oss om som uønsket i denne anledningen. Vi har tro på at det vil være mulig å finne andre egnede steder enn det som nå er utpekt som trase for den planlagte løypen, og som ikke er i konflikt med etablerte klatreklipper. Det er ikke vårt ansvar å bry oss om det er næringsgrunnlag for via ferrata. Men vi er bekymret for en overetablering med relativt store inngrep på steder som ikke har kundegrunnlag for via ferrata, og hvor det gjøres store og uopprettelige inngrep uten at det er avklart om det er grunnlag for tilbudet og avklart hva som

skjer hvis det ikke er grunnlag for aktiviteten. Erfaringene til nå er at via ferrata ser ut til å fungere best på etablerte turistdestinasjoner hvor det allerede er et kundegrunnlag.

Kontaktperson NKF: Stein Tronstad Stein.Tronstad@npolar.no

Kontaktperson KKK: Bjørn Omsland bomsland@gmail.com

Kontaktperson DKK: Geir Arne Bore geirarnebore@gmail.com